

Dr. Gregor Kocijan, ddr. Marija Stanonik in Jožica Koder.
Foto: Nejc Perko, Tržič, 22. 3. 2011 (arhiv knjižnice)

Predstavitve knjige *Literarjenje* ob 50-letnici tržiške knjižnice.
Foto: Nejc Perko, Tržič, 22. 3. 2011 (arhiv knjižnice)

PREDSTAVITEV KNJIGE MARIJE STANONIK

Knjižnica dr. Toneta Pretnarja, Tržič, 22. marec 2011

Strokovno, znanstveno in pedagoško delo ddr. Marije Stanonik je izjemno in tako obširno, da bi bil literarni večer, ki je bil v Knjižnici dr. Toneta Pretnarja v Tržiču, zapolnjen, če bi naštevati samo naslove njenih znanstvenih razprav in knjig. Leta 2000 je dobila Murkovo nagrado za življenjsko delo, najvišje priznanje Slovenskega etnološkega društva. Občina Žiri ji je pet let pozneje za vse knjige, ki jih je napisala o Žireh in Žirovcih ter v njih predstavila nesnovno kulturno dediščino svojega rojstnega kraja, kot prvi podelila naslov častna občanka Občine Žiri. Njen rojak, publicist in filozof Miha Naglič, je o njenem delu napisal imenitno razpravo z naslovom *Prva dama slovenske slovstvene folkloristike* (Naglič 2006). Kar prof. ddr. Marija Stanonik pomeni Žirem, to prof. dr. Tone Pretnar pomeni Tržiču. V svoji zadnji knjigi z naslovom *Literarjenje, kronopisje in rokopisje v teoriji in praksi* (Stanonik 2011) avtorica med več predstavniki literarjenja pri nas analizira besedno umetnost kar štirih Tržičanov: domoznanskega pesnika Vojteha Kurnika, dr. Toneta Pretnarja, pesmi Dorce Kraljeve in pesmi Janeza Slaparja - Temšaka. Knjiga *Literarjenje* je prvo predstavitev, 22. marca 2011, doživela prav v naši, tržiški knjižnici.

Predstavitve knjige *Literarjenje* je sodila med pomembne kulturne dogodke, ki so obogatili praznovanje 50-letnice ustanovitve profesionalne knjižnice in knjižničarstva v tržiški občini. Recenzenta knjige sta prof. dr. Helga Glušič in prof. dr. Gregor Kocijan, literarni zgodovinar, ki ima svoje korenine v Lešah pod Dobro in se je rad odzval našemu vabilu. Predstavila ga je njegova nekdanja študentka, bibliotekarka in etnologinja Špela Jerala. Za uvod v zanimiv večer sta Daniel Zupan in njegov sin Marjan odlično zapela dve tržiški pesmi, *Ko v jutranjem soncu*, besedilo je napisala Dorca Kraljeva, in *pesem Vojteha Kurnika Tržiška dolina*. V jedru literarnega večera smo sledili besedam prof. dr. Gregorja Kocijana in razlagi prof. ddr. Marije Stanonik.

Knjiga *Literarjenje* obsega 578 strani. Avtorica nas je seznaniła z novimi pojmi: literarjenje, kronopisje in rokopisje. Kar zapleteno snov je številnim obiskovalcem pojasnjevala na razumljiv način. Za literarjenje je bistveno, da ima ustvarjalec pred očmi prepoznane sprejemalca. V predgovoru knjige piše, da se ta knjiga nanaša na dejavnost in ustvarjalnost, ki jo literarna zgodovina komaj registrira. V vertikalni klasifikaciji besedne umetnosti gre za vmesno, žanrsko raznovrstno področje: zajema preproste zapise, naključne verze, pisma, dnevnike, pesmi itn. Piše o tem, da knjiga skuša ozavestiti rokopisje, kronopisje in literarjenje, tako geografsko, saj predstavlja njihove zastopnike iz vseh slovenskih pokrajin: Dolenjske, Gorenjske, Goriških brd, Istre, Koroške, Notranjske, Pohorja, Slovenskih gor, Šaleške doline, Tolminske, poudariti pa želi tudi diahroni vidik literarjenja (prav tam: 7–8).

Največ strani, več kot sto, v knjigi je med vsemi obravnavanimi ustvarjalci posvečenih tržiškemu pesniku Vojtehu Kurniku. Avtorica je pregledala in preštudirala vse obstoječe zapise in literaturo o njem. Knjiga prinaša obširen prikaz ustvarjalnosti našega ljudskega pesnika, kakršnega do sedaj na enem mestu še ni bilo. Avtorica poudarja, da je Kurnikovo delo izredno pomembno za zgodovino literarjenja in za slovensko etnologijo in za domoznanstvo Tržiča in okolice. Njegove pesmi vsebujejo raznoliko motiviko (prav tam: 309–419). O njem so se, pravi avtorica, pohvalno izrazili veliki možje slovenske literature in literarne zgodovine: Fran Levstik, dr. Anton Slodnjak, dr. Jože Pogačnik (naš rojak z Brezovega pri Kovorju), ki Kurnika pohvali, da ima zasluge za nastanek domoljubne budnice. Njegove pesmi so med bukovniško in umetno poezijo (prav tam: 316). V Tržiškem muzeju hranijo 121 Kurnikovih oštevilčenih pesmi, prepisanih v zvezek. Prof. ddr. Marija Stanonik se je resnično potrudila, da je razbrala vse besede v rokopisu prepisanih pesmi. Vojteh Kur-

* Jožica Koder, učiteljica slovenskega jezika v pokouju. 4290 Tržič, Slap 28, E-naslov: koderjozica@gmail.com

nik je bil tudi vnet zbiralec narodnih pesmi in pregovorov; zbral in zapisal je več kot štiri tisoč. *Zgodovina slovenskega slovstva* (Legiša idr. 1956–1971) omenja Vojteha Kurnika prav zaradi pregovorov. (Nekaj primerov: Dobrota je sirota; Pitani bratje v mladosti, siromaštva svati v starosti; Svet je lažnik, veliko obeta, pa malo dá; Kdor domače navade in šege zasmehuje, je tujega duha navzet.) Izšli bodo v obsežni knjigi pregovorov z naslovom *Slovenski pregovori kot kulturna dediščina: Klasifikacija in redakcija korpusa*. Projekt, ki se izvaja na Inštitutu za slovensko narodopisje ZRC SAZU in se konča aprila 2013, od leta 2010 vodi prav prof. ddr. Marija Stanonikova. Dobro bi bilo, če bi njena študija o Vojtehu Kurniku, kolarju, mizarju in domoznanskem pesniku, ki je svoja dela zapisoval kar na oblance, če ni imel drugega pri roki, izšla kot samostojno delo, namenjeno Tržičanom, za kar se je pred nekaj leti izredno prizadevala mag. Tita Porenta, ko je bila kustodinja Tržiškega muzeja. Knjiga o Vojtehu Kurniku bi bila lahko tudi nagrada Kurnikovim nagrajencem za odmevno delo na področju tržiške kulture. Za izid si bo še treba prizadevati.

V literarni študiji z naslovom *Oda Tržiču*, ki obravnava delo dr. Toneta Pretnarja *V sotočju Bistrice in Mošenika: Tržič v 100 slikah in 100 oktavah* (Pretnar 2008), je med drugim zapisala, da je to delo dr. Toneta Pretnarja literarni spomenik, ki mu ni para, da je estetsko ubrano delo, oktave so povezane z likovno umetnostjo, s fotografijo. Nadalje piše, da je mestece v sotočju Bistrice in Mošenika dobilo monografijo v verzih. Za kitico je izbral oktavo, to je pesniška kitica, ki je vsem najbolj znana iz Prešernovega *Krsta pri Savici*. Knjiga Toneta Pretnarja je prva slovenska zbirka pesmi – slik. Avtorica se je ustavila prav ob vsaki oktavi posebej, razmišljala o njeni lepoti in analizirala njeno sporočilnost. In svojo študijo končala takole: »Usoda je hotela, da je to delo Toneta Pretnarja postalo njegov labodji spev« (Stanonik 2011: 531–541).

Tržiško pesnico Dorco Kraljevo je ddr. Marija Stanonik poimenovala »tržiška legenda«. Za njeno knjigo pesmi je leta 2002 napisala teoretično razmišljanje. V njem pravi, da so pesmi Dorce Kraljeve lep primer literarjenja, da iz njih veje dekliska lepota, da je pesmi pisala za prepoznane sprejemalce, za domačine, Tržičane. Pravi, da pesmi tržiške pesnice odlikuje uglajena gošposkost, hkrati pa so zaradi spretno postavljenih pomanjševalnic otroško pristrčne (Stanonik 2011: 549–551).

O Janezu Slaparju - Temšaku je prof. ddr. Marija Stanonik zapisala, da je pesnik harmonije; v njegovih pesmih, ki so kot čista studenčnica, ni nič hlastanja, nič pohlepnosti, le sreča in mir ter harmonija v Bogu. Njegove pesmi so kot kruh iz domače peči, ki se ga nikoli ne preobješ. Janez Slapar ima srečo, da še lahko doživlja nedotaknjeno naravo kar izpred domačega praga. Gotovo bo prihodnost najbolj hvaležna Slaparjevimi pesmim o rodnem Lomu (Stanonik 2011: 555–559).

Njen oris Slaparjevih izbranih pesmi je bil kot del spremne besede objavljen v knjigi *Beseda je luč* (Slapar 2004). Janez Slapar - Temšak, vsestranski ljudski umetnik iz vasi Lom nad Tržičem, ima na domačem podstrešju, ki je pogosto kraj njegovega ustvarjanja, več kot tisoč pesmi. In ogromno drugega, proznega in etnološkega bogastva, ki ga vneto zbira in zapisuje že pol stoletja.

V zaključnem delu večera je prebral pesem, ki jo je napisal za prof. ddr. Marijo Stanonik, pesem z naslovom *Kmečka hiša*, ki obsega dvaindvajset kitic in je pravi etnografski opis njegove rojstne hiše v Lomu. Povsem ob koncu je Tržičanka, gospa Draga Koren, velika ljubiteljica vsega, kar je povezano s Tržičem, prebrala svojo pesem o radoživi tržiški govorici, ki počasi, a zagotovo izginja. Oba gosta sta se lepo počutila v knjižnici, ki se imenuje po prof. dr. Tonetu Pretnarju, oba sta ga tudi osebno dobro poznala in imata nanj lepe spomine; pred leti so se srečevali v prostorih Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Literatura

KRALJ, Dorca: *Tržiška pesnica Dorca Kraljeva*. Tržič: Občina, Zveza kulturnih organizacij, 2002.

LEGIŠA, Lino idr. (ur.): *Zgodovina slovenskega slovstva*. Ljubljana: Slovenska matica, 1956–1971.

NAGLIČ, Miha: Prva dama slovenske slovstvene folkloristike: Dr. Marija Stanonik, slovenistka in etnologinja. *Gorenjski glas* 59(28), 7. april 2006: 12.

PRETNAR, Tone: *V sotočju Bistrice in Mošenika: Tržič v 100 slikah in 100 oktavah*. Radovljica: Didakta, 2008.

SLAPAR, Janez: *Beseda je luč: Izbrane pesmi Janeza Slaparja - Temšaka*. Tržič: Občina, Zveza kulturnih organizacij, 2004.

STANONIK, Marija: *Literarjenje, kronopisje in rokopisje v teoriji in praksi*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2011.